

Fasa ut lågvärdevård – tillsammans

**Hur kan vår verksamhet arbeta med att minska
eller avveckla vård med liten patientnytta?**

Diskussionsunderlag och övningar

Upplägg

- Syfte
- Mål
- Begrepp
- Kärnprinciper
- Övning och frågor att fundera över
- Hantera utmaningar och risker
- Ta del av stödmaterial

Syfte

Främja en patientsäker vård som är anpassad efter individens behov genom att minska eller avveckla åtgärder som har liten eller ingen patientnytta.

Mål

- Vård ges av god kvalitet och med hög patientsäkerhet.
- Vårdåtgärder som är skadliga eller inte är till nytta för patienten fasas ut.
- Vårdens medarbetare kan, tillsammans med patienterna, göra kliniska vägval baserade på bästa tillgängliga kunskap.

Ord och begrepp

Observera: Detta är inga exakta definitioner, men vi vill erbjuda ett gemensamt språk att utgå från som kan underlätta dialogen.

Utmönstring: Både avveckla och minska användningen av insatser.

Icke-göra: Insatser som hälso- och sjukvården inte bör utföra alls, eftersom de saknar effekt eller har sämre effekt än annan behandling.

Lågvärdevård: Inkluderar icke-göra och vårdåtgärder som kan ge viss nytta, men där effekten är liten och inte står i rimlig proportion till kostnaden, risken eller hur mycket resurser som krävs.

Vårdrelaterat slöseri: Resurser i hälso- och sjukvården som används utan att bidra till bättre hälsa eller nytta för patienten. Detta begrepp inkluderar även sådant som inte är direkta vårdinsatser, till exempel onödig administration och föråldrade arbetssätt.

Kärnprinciper

- Patientens bästa i centrum – all utmönstring ska bygga på kunskap, beprövad erfarenhet och dialog med patienten.
- Både över- och underbehandling behöver uppmärksammas.

Övning (cirka 30 min)

Syfte

- Identifiera exempel på lågvärdevård i verksamheten.
- Diskutera möjliga förbättringsåtgärder tillsammans.

Övning - genomförande

Individuell reflektion (5 min)

Skriv ner ett eller två exempel från din egen arbetsvardag där du tror att insatsen kan vara lågvärdevård eller onödig för patienten. Det kan vara slentrianmässiga prover, behandlingar eller arbetsmoment som kanske kan ifrågasättas.

Gruppdiskussion, gärna 3–4 personer per grupp (10 min)

Berätta kort om era egna exempel. Diskutera sedan:

- Varför gör vi så här?
- Finns det evidens för insatsen?
- Vilka risker eller fördelar finns med att sluta med denna insats?

Övning – fortsatt genomförande

Gemensam redovisning (10 min)

Alla grupper presenterar sina förslag för hela arbetsgruppen. Skriv upp så alla kan se. Diskutera tillsammans och försök ha fokus på hur förslagen kan leda framåt.

Prioritera förslagen (5 min)

Individuellt: Rösta på det förslag du tycker är viktigast att börja arbeta med.

Resultatet av omröstningen blir en **prioriteringslista** – en konkret startpunkt för fortsatt förbättringsarbete. Ni kan med fördel följa upp detta på kommande möten för att se om ni har lyckats genomföra några förändringar eller om ytterligare diskussioner behövs.

Fler frågor att fundera över

1. Finns det åtgärder i vår verksamhet som inte är till nytta för patienten? Vad kan vi sluta med eller minska – och vad kan vi göra mer av?
2. Vad behövs för att stärka detta arbete? Fungerar våra arbetssätt?
3. Hur kan vi stötta varandra när vi ifrågasätter invanda rutiner eller insatser?
4. Vilka av våra professioner behöver vara involverade i arbetet? Hur kan vi stärka samarbetet runt patienten?
5. Hur kan vi involvera patienterna?

Diskutera uppföljning och fortbildning

1. Hur kan vi bättre följa upp och utvärdera effekterna av våra insatser?
2. Finns det fortbildningsbehov kring evidensbaserad vård?

Socialstyrelsens praktiska stöd

**Ta del av Socialstyrelsens stöd för
medarbetare och chefer i hälso- och
sjukvården.**

[Lågvärdevård – vad det är och varför det
spelar roll - Socialstyrelsen](#)

Risker

1. För lite vård (underbehandling)
2. För snävt fokus på det mätbara
3. Fokus på ekonomi
4. Att "göra mindre" blir målet

Förebygga risker

1. Samordna arbetet med in- och utmönstring, arbeta tvärprofessionellt.
2. Fundera kritiskt på vad som ska mätas. Ta även hänsyn till bemötande, relationer, tid och lyhördhet.
3. Betona patientsäkerhet och kvalitet.
4. Lyft fram att syftet är att skapa plats för rätt vård.

Vanliga utmaningar

- Invanda arbetssätt och rutiner
- Rädsla för att missa något
- Otydlig eller motstridig evidens
- Brist på tid och resurser
- Förväntningar från patienter och närstående

Tips på att hantera utmaningar

- Skapa **forum** där kollegor regelbundet och öppet kan reflektera över rutiner, dela erfarenheter och lyfta goda exempel.
- Involvera **alla yrkeskategorier** så förändringen blir långsiktig.
- Identifiera vem som samlar **idéer** och följer upp.
- Chefen behöver skapa **goda förutsättningar**, som trygghet, struktur och mod att prata om vad som inte tillför värde.
- Skapa utrymme för **fortbildning** om evidensbaserad vård och exempel på lågvärdevård, kunskap om och förståelse för olika aktuella kunskapsstöd, exempelvis nationella riktlinjer och vårdprogram.

Några till tips

- **Välj ut** ett eller ett par tydliga exempel, så att arbetet inte känns oöverstigligt.
- **Följ upp** hur det går regelbundet: vad fungerar och vad behöver justeras? Skriv ner vad ni har gjort och vilka effekter det fått. Använd gärna verksamhetsnära data. Har antal återbesök påverkats? Eller kanske komplikationer, patientens välbefinnande och upplevelse? Har det blivit någon skillnad i din egen arbetsbelastning?
- Informera och involvera **patienter och närstående** på ett tydligt, enkelt och empatiskt sätt. Förklara varför vissa insatser inte längre görs och vad forskningen säger. Fråga öppet vad som är viktigast för dem och utgå från det i vårdplaneringen.

Stöd från Folkhälsoguiden, Region Stockholm

**Ta del av ett exempel från
Folkhälsoguiden,
Region Stockholm.**

Välkommen till ett evidensbaserat stöd för dig som arbetar med att utmönstra lågvärdeinsatser. Det består av flera steg och riktar sig i första hand till verksamheter inom hälso- och sjukvården.

[Stöd till utmönstring av lågvärdeinsatser](#)

